

קול צופיד

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

שופטים - תשנ"ח - מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

לידו ושמתי לך" ר"ת אלול. כי רק מי שחטא בשוגג מביא קרבן. כיון שלא תבוא לידו שגגה אם לא היה עושה לפני כן איסורים אחרים במזיד. וכשחטא במזיד התלככה נשמתו ובא לידו חטא בשוגג. ודבר זה רמזו בפסוק הנ"ל וזה רמז לתשובה של אלול לחפש את החטאים שחטאו במזיד שגררו את השוגג. ולכן מילת אלול היא בארמית לחפש. ויחזור בתשובה על מזיד ועל שוגג.

התרת נדרים באלול

הש"ך על התורה פרשת מטות מביא רמז נוסף ומביאו החיד"א בברכ"י סי' תקפ"א "לא יחל דברו ככל" סופי התיבות הם אלול. וזה רמז למנהג לעשות התרת נדרים בחודש אלול. כי מי שלא מקיים נדרו עובר על לאו ועשה. לא יחל דברו - לאו. ככל היוצא מפיו יעשה - עשה. וכתוב בזוהר הקדוש פרשת פקודי דף רמט כי מי שמנודה ונוזף לא מתקבלת תפילתו ארבעים יום. ומי שלא שומר לקיים מוצא פיו - לא יעשו מה שמתפלל בפיו. ולכן חשוב לאדם לשמור פיו כל השנה ובמיוחד בחודש אלול כדי שתפילתו תתקבל.

וכתב בשו"ע סימן רג סעיף ב: "איחר אדם נדרו - פנקסו נפתחת" ומספרת הגמרא על נכדו של ר' ינאי הזקן שבא לפני סבא שלו שיתיר לו נדרו ולא מצא לו "פתח" ו"חרטה" שבגללם יוכל להתיר הנדר. אמר לו ר' ינאי הסבא: אם היית יודע שאחרי הנדר פותחים את פנקסך וממשמשים במעשיך, האם היית נודר? אמר הנכד: לא!! אמר לו סבו: אם כן יש לך פתח וחרטה. ופירש"י מבקרין את מעשיך מפני שנדרת. והר"ן פירש "שמתוך שהוא נודר נראה שהוא מחזיק עצמו כחסיד שלא יכשל בנדרו ומתוך כך מן השמים פותחים פנקס זכויותיו וממשמשים במעשיו".

מפרש באר הגולה: שפותחים את הפנקס שעוונותיו כתובים בו ורואים העברות שעשה. ובבאר היטב שם כתב "פירוש הפנקס שעוונותיו סדורים שם נפתח לשלם גמולו, כמו שאמרו חז"ל "נפל תורה - חדד סכינא", וכתב הב"ח "מדקדקים במעשיו אם כדאים הם להגן עליו" פרשת ראה א. ואם כן למה לאדם להכניס ראשו בתוך פיהם של מלאכי חבלה שיבדקו את מעשיו, או שירצו להעניש אותו, או שיבדקו את טיב מצוותיו? וכדברי הירושלמי על הפסוק משלי כ, כה "מוקש אדם ילע קודש, ואחר נדרים יבקר" המובא בב"י בסי' ר"ג.

איסור נדרים

על הפסוקים "את אשר תדור - שלם" "טוב אשר לא תידור - משתדור ולא תשלם" אומרת הגמרא נדרים ט. : אמר רבי מאיר: טוב מזה ומזה - שלא נודר כל עיקר.

רבי יהודה חולק ואומר: שטוב מזה ומזה הנודר ומשלם. ומסביר הר"ן נדרים ט. "כלומר שהוא יותר טוב מנודר ומשלם דכתיב לעיל מיניה וקא יחייב טעמא למילתיה משתדור ולא תשלם כלומר שמא תשכח ולא תשלם לפיכך טוב אשר לא תדור כלל משמע לך השתא דלא שני בין נדר לנדבה דאי לא לאשמועינן קרא דטוב מכולן נודב ומשלם. ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם. ודריש להו לקראי הכי את אשר תדור ולא תשלם וזו היא מדה משובחת אבל טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם ואי תימא פשיטא ה"ק לא תהא סבור שבשעת נדרך אתה מוסיף זכות ואח"כ אם שכחת או נאנסת לא הפסדת את שכרך שאינו כן שאין השכר בשעת הנדר אלא בשעת התשלומים". ונפסקה הלכה בשו"ע יו"ד רג סעיף א: "אל תהי רגיל בנדרים, כל הנודר אף ע"פ שמקיימו נקרא רשע ונקרא חוטא". סעיף ג: "הנודר כאילו בונה במה בשעת איסור הבמות והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן שטוב יותר שישאל על נדרו והני מילי בשאר

השיעור לעילוי נשמת:

מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל
ורבי יעקב יוסף בן מרגלית זצ"ל

פרשת השבוע: שופטים

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשנ"ח.

לא יחל דברו

"שופטים ושופטים תתן לך בכל שעריך"

מפרש רש"י "שופטים" - אומרים את הדין. ו"שופטים" מבצעים. אחד בפני עצמו אינו טוב. שופט שיאמר בלי שיהיה מי שיבצע זה לא יעיל. ו"שופט" שיבצע בלי לדעת מה טוב גם לא יעיל. שניהם כאחד טובים. לפי תרגום יונתן שופטים הם "דיינים קשופים" אנשי אמת, ושופטים הם "סרכין אלימים". השופט עדין, איש אמת והמבצע תקיף ובכח, ואין להחליף ביניהם. שופט בלי שופט לא מועיל. ואסור לו להוסיף אפילו מכה אחת על מה שאמר השופט. הוא חייב לעשות בדיוק מה שאומרים לו.

"תתן לך" בכל שעריך - כאן רמז לכך שאדם יעשה את עצמו שופט ושופט על עצמו. כמו שאמרו חז"ל "טובה מדרות אחת בליבו של אדם יותר ממאה תוכחות". וזה הטוב ביותר, כיון שעל מוסר של אחרים הוא יכול למצא מאה תירוצים.

כיצד אדם שופט על עצמו?

חז"ל מספרים שכאשר באה רות אל בועז ובקשה שיגאל אותה, אמר לה "חי ה' שכבי עד הבוקר" חכמינו מסבירים מה מקום היה כאן לשבועה "חי ה'". אלא שכאשר אמר בועז לרות שהוא יגאל אותה, אמרה לו רות: בדברים אתה דוחה אותי? נשבע בועז ואמר: "חי ה'!" אני נשבע לקיים את המצוה. וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום "נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדק".

פירוש שני - "ויש מרבותינו אמרו ליצרו נשבע שהיה יצרו מקטרגו אתה פנוי והיא פנויה בוא עליה ונשבע שלא יבוא עליה אלא ע"י נישואין". ומכאן שיש מקרים שבהם אדם יכול להשבע א לקיים מצוה שרופפת בידו. ב להמנע מאיסור שהוא חושש ממנו.

שבועה היא לחץ על האדם כמו שופט. ודבר זה יש לעשות רק אחרי שמפעילים את השופט שלך - את ההלכה. אחרי שאדם יודע מה ההלכה, יכפה את עצמו לקיים אותה. אבל לעולם לא ישבע מתוך כעס וסערת רגשות. בהמשך נראה את המקרים שבהם מותר לנדר והמקרים שאסור.

רמזי חודש אלול

יש מפרשים "שופטים ושופטים תתן לך בכל שעריך" - בשער השנה - בחודש אלול. ועל חודש אלול כותב הב"ח סימן תקפא שהוא נרמז בפסוק: "אני לדודי ודודי לי" שר"ת אלול. וס"ת גימטריה 40 כנגד ארבעים יום שמר"ח אלול עד יום כיפור. "כי באלו הארבעים ימי התשובה מקובלת להיות לבו קרוב אל דודו בתשובה ואז דודו קרוב לקבל תשובה מאהבה" אדם קרוב לה' בחודש אלול ע"י תשובה, וה' קרוב לקבל תשובה מאהבה. ועל כן בא הפסוק השני "ומל ה' את לבבך ואת לבב זרעך" ר"ת אלול. רמז לכך שגם ה' מסייע בתשובה. אחרים הוסיפו - "איש לרעהו ומתנות לאביונים" ר"ת אלול. לרמזו שאם יתן בחודש זה צדקה, יפתח ה' את ליבו.

ומוסיף האר"י ז"ל שגם הפסוק "ואשר לא צדה והאלוקים אינה

קול צופיך

מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

שׁוּפְטִים - תְּשַׁנ"ח - מֵאֵת מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מֵרַדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

נדר לעלות לארץ ישראל

כתוב בשו"ע יו"ד רכח ס"ע לו "מי שנדר לעלות לארץ ישראל - יש לו התרה כשאר נדרים". ויש אומרים שאין לו התרה אם מתכוון לגור בארץ עיין פ"ת שם ס"ק ל"ב ומביא ב"ארץ החיים" את הטעם שיש התרה לנדר זה, כי העלייה היא רק "מכשירי מצווה", והמצווה העיקרית היא המגורים בארץ ישראל כמו שכתב הרמב"ן בביאורו לתורה מסעי לג ובהגהות לספר המצות על הפסוק: "והורשתם את הארץ וישבתם בה" - מכאן שהדירה בא"י היא מצווה אפילו בעת חורבנה. ושקולה היא כנגד כל המצוות כולם. והסכימו עימו הרשב"ץ בספרו "זוהר הרקיע" סימן עו והתשב"ץ ח"ג רפח שהדירה בארץ ישראל היא מצוות עשה דאורייתא. ומי שמתיישב בארץ ישראל - מעלתו עצומה. לכן אם נדר לעלות - יש לו התרה. אבל אם נדר לגור שם, שזו עיקר המצווה - אין לו התרה.

ומצות ישיבת ארץ ישראל היא בכל רגע ורגע. וכל זמן שאדם נמצא כאן הוא מקיים מצות עשה דאורייתא. ולא כאותם שרוצים כל הזמן דרך לברוח לחו"ל. שעליהם נאמר "ותבואו ותטמאו את ארצו" שהם צריכים תשובה.

יש שאלה על אלו הבאים לטייל בארץ ישראל האם הן מקיימים מצווה. האם עליהם נאמרו כל ההלכות הקשורות בעולים לארץ ישראל? למשל האם מותר להם לצאת להפליג בספינה גם בערב שבת כמו אלו העולים לגור שם? כפסק השו"ע או"ח סימן רמ"ח סעיף ד'. המג"א רמח ס"ק טו מביא בזה מחלוקת בעניין התיירים. ועיין לכה"ח שם ס"ק מ"ה שאפילו לדעת הרמב"ם יש מצווה לתיירים שבאים לארץ אלא שלדעת מקצת הפוסקים הישוב בארץ כיום מדרבנן ולדעת הרמב"ן מדאורייתא. ואפשר להביא לזה סמך מהפסוק "נותן נשמה לעם עליה, ורוח להולכים בה" הפטרה לשבת בראשית שהקב"ה נותן "נשמה" למי שגר כאן. ו"רוח" לאלו שהולכים בה - למי שמטייל כאן.

נדר במחשבה

מה הדין אם אדם חשב "ליתן מתנה וצדקה לעני". ראה עני נכנס ורצה לתת. האם זה מחייב אותו או לא? לכאורה הוא פטור שהרי כתוב "אשר דברת בפיך" "מוצא שפתיך תשמור ועשית". אך בשו"ע חו"מ ריב הביא שתי דעות, דעה אחת שחייב שכתוב "כל נדיב לב עולות", משמע אפילו התחייב בליבו בלבד. ודעה אחרת שפטור שכתוב "מוצא שפתיך תשמור" משמע שדיבר בשפתיו ואין לדין צדקה דין קורבן שמספיק אם חשב בלב. דעת מרן להקל ודעת הרמ"א שמחשבה בלבד מחייבת. ובסי' רנ"ח סעיף ג' כתב רמ"א אם חשב בליבו ליתן איזה דבר לצדקה חייב לקיים מחשבתו וא"צ אמירה אלא דאם אמר מחייבין אותו לקיים וי"א דאם לא הוציא מפיו אינו כלום והעיקר כסברה ראשונה. ואם אמר ליתן צדקה ואפילו לא בלשון נדר חייב לתת. וכן אם אמר לחתן עני שיבוא לחתונה מסתמא עם מתנה חייב ללכת או לפחות לשלוח את המתנה.

נדר בחלום

בגמרא נדרים ח ע"א ע"ב כתוב שאם אדם חלם שנידו אותו, צריך בבוקר לקחת עשרה אנשים וישעשו לו התרה. ואם חלם גם נידוי וגם התרה. גם צריך התרה בהקיצו כי אולי ההתרה היא רק "שוא ידברו". שהרי אין חלום בלי דברים בטלים ואולי ההתרה היא הבטלה. כי אם הנדוי היה "דברים בטלים" - למה עשו התרה? ולכן צריך התרה.

וכתב הר"ן: "ומסתבר לי דאע"ג דאמרין הכא מי שנדוהו צריך

נדרים אבל נדרי הקדש מצוה לקיימן ולא ישאל עליהם אלא מדוחק".

נדרי צדקה

יש נדרים למען "סור מרע" ונדרים למען "עשה טוב" כלשון השו"ע שם סעיף ז. למען "עשה טוב" כגון הנודר נדרי צדקה, וגם בזה יותר טוב שלא לדור, אם יש לך תן בלי לדור. וכתב בא"ח ראה ב': "מכל מקום גם בזה יזהר לכתחילה שלא ידור אלא יעשה המצוה ויתן הצדקה בלי קבלת שום נדר, מיהו מותר לידור לכתחילה בדבר צדקה אם כונתו בזה לעשות לאחרים". כתב החיד"א שפעם היה אדם שהסכים עם הגבאי לידור צדקה ברבים כדי שידרו אחרים, והוא ישלם רק עשרה אחוז ממה שאומר ברבים. וכתב החיד"א שדבר זה אסור כי מרמה אחרים, וגוזל את הצדקה.

נדרי צרה

בעת צרה מותר לידור. כמו יעקב שכתוב "וידר יעקב נדר לאמר וכו'". וכן כתב הבא"ח ראה ג כשהאדם בצרה מותר לידור לכתחילה כדכתיב "וידר יעקב נדר לאמר" הורה לנו שידרו בעת צרה. ויש אומרים שאין לנדר זה התרה כלל אלא צריך לקיימו. ולענין הלכה יש להתיר לצורך מצוה או בשביל צורך גדול מאד או היכא דידעין בבירור שאינו יכול לקיים נדרו, אע"ג שנהגו רבים לידור לרבי מאיר בעל הנס או לשאר צדיקים כדי ששיגו דבר זה או ריוח זה, מ"מ טוב ליתן הנדר במזומן. וכתב בשם הרמ"ע ז"ל "שיאמר הנודר "אלקא דמאיר ענני" ויכוון לכונה שכיון רמבע"ה בעת שאמר לשר בית הסוהר שיאמר כן וינצל".

נדר ושבועה

וצריך לדעת שיש כמה הבדלים בין נדר לשבועה. אם אדם אסר החפץ על עצמו - זהו נדר. ואם אסר עצמו - זה נקרא שבועה. ולכן אם אמר אדם אני נודר לא לאכול לחם - אין כאן כלום כיון שאסר את עצמו ולא את החפץ, והוא על חפץ. שו"ע יו"ד רטו א. רלט ד. אעפ"כ כותב הבא"ח ראה יא: אע"ג דאם אמר לחבירו "אני נודר שלא אוכל" או "שאוכל עמך" - אין זה לשון נדר כלל, דלא אסר האכילה על עצמו אלא נדר על גופו שיאכל או לא יאכל, ולשון זה הוא שייך בשבועה, שיאמר "אני נשבע שלא אוכל עמך" או "שאוכל עמך". אבל לשון נדר הוא צריך לאסור החפץ על עצמו. מכל מקום כיון דהאידינא מרגלא בפומייהו דאינשי למינדר בהאי לישנא - אין להקל. ואם אמר כן - אסור עד שיתירו לו ועיין שו"ע יו"ד סי' ר"ו סעיף ה.

נדר ושבועה על מצווה

ועוד הבדל בין נדר לשבועה, שנדר חל על מצווה, ושבועה אינה חלה על מצווה. וכתב בא"ח ראה יט: "הנדרים חלים גם על דבר מצוה אבל השבועה אינה חלה על דבר מצוה מפני שהשבועה היא על גוף האדם ולא על החפץ וכבר גוף האדם מושבע ועומד מהר סיני לקיים המצווה. לפיכך הנשבע לבטל דבר המפורש בתורה כגון ציצית ותפילין ומצה וכיוצא בזה - הרי זה לוקה על שבועתו מפני שהיא שבועת שוא, ומקיים המצווה ההיא. במה דברים אמורים? בנשבע על המצווה בלחודה. כגון שנשבע שלא יאכל מצה בליל פסח. אבל אם כולל גם דברים המותרים כגון שנשבע שלא יאכל מצה סתם - מגו דחלה על שאר ימות השנה, חלה נמי על המצה דליל פסח".

קול צופיך

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

שׁוּפְטִים - תְּשַׁנ"ח - מֵאֵת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

וביקש לשמוע מהי השבועה. ניסה אותו אדם להמנע מלומר מהו הנדר כי לא היה נעים לו מהרב. ולבסוף הוכרח לומר מהו הענין. כמובן שהרב לא התיר לו את הנדר ובטלה כל המחשבה הרעה. אמר אותו חכם "כמה גדולים דברי חכמים שאמרו 'צריך לפרט הנדר'". ובהתרה שעושים בערב כיפור וראש השנה לא מפרטים הנדר כי אי אפשר. והתרה זו מועילה רק לנדרים שלא יודע אותם אבל אם יודע - לא מועיל כי צריך לפרט ולכן לנדרים מהסוג שלעיל לא מועילה ההתרה של ערב כיפור וראש השנה.

התרת בשליחות

יפתח היה שר צבא ישראל ונדר נדר שכשיחזור מהקרב אחרי הנצחון כל מי שיצא ראשון מפתח ביתו יהיה קרבן. נצח בקרב וביתו יצאה לקראתו. אמרו לו ליפתח: לך לפנחס שיעשה לך התרה לנדר. אמר יפתח: אני חשוב, לא יפה שאלך לפנחס. אמרו לפנחס: לך ליפתח! תתיר לו את הנדר. לא רצה פנחס ללכת משום כבודו. וסוף המעשה הנורא ידוע. ולכאורה למה לא שלחו שליח שיעשה התרת נדרים או שישלח את הבקשה לפנחס בכתב? הגמרא דף ח: רבינא הוה לה נדרא לדביתו. אתא לקמיה דרב אשי א"ל בעל מהו שיעשה שליח להתרת אשתו אמר ליה אי מכנפין אין אי לא לא. וכתב הר"ן "בעל מיהו שיעשה שליח להתרת אשתו. הר"ם במז"ל סובר בפ"ו מהל' שבועות הל' ד' דדוקא בבעל הוא דאיבעיא לן מפני שהבעל כאשתו אבל אדם אחר פשיטא לן שאינו נעשה שליח דצריך שיהא הנודר בפני המתירין והכי מוכח בירושלמי בפרק נערה המאורסה דגרסינן התם מהו להתיר ע"י תורגמן נשמעיה מן הדא רבי אבא בר זוטרא אתעביד מתרגמניה דרבי יוחנן בהדא איתתא דלא חכמה למשמע סוריסטון מדבעיא אי מתירין ע"י תורגמן מכלל דפשיטא לו דע"י שליח אין מתירין ואפילו למאי דמסקינן דעל ידי תורגמן שרי דוקא תורגמן משום דבעל הדבר נמי תמן קאי אבל ע"י שליח לא הלכך הכא בבעל דוקא הוא דאיבעיא לן. ומסקינן דאפילו בבעל אי מכנפין אין אי לא מכנפין לא דאע"ג דאשתו כגופו לא הקילו גבי בעל אלא היכא דמכנפי אבל דליכנפי לכתחלה גביה לא כיון דמחורותא דמילתא שיהא הנודר עצמו שם זו היא שיטת הר"ם במז"ל. אבל בתוספות פירשו בהפך ואמרו אדרבה גבי איניש דעלמא פשיטא לן שיכול לעשות שליח וגבי בעל דווקא הוא דאיבעיא לן משום דחיישינן שמתוך שנדרי אשתו קשין עליו יוסיף מדעתו בחרטתה ומסקינן דאי מכנפין אין ואי לא לא והיינו טעמא משום דכי מכנפי ולית ליה טרחא במילתא לא חיישינן דלמא מוסיף הוא אחרתא דילה אבל אי לא מכנפין כיון דאיכא תרתי חדא שנדרה קשין אצלו ועוד דטרח חיישינן אבל באינש אחרינא כיון דלא איכפת ליה אי שרי אי לא ליכא למיחש וכתב עוד רבינו שמשון ז"ל ששולח אדם חרטת נדרו בכתב לב"ד והם מתירין לו לפי שסובר הרב ז"ל שאפילו בלא ידיעת הנודר יכול החכם להתיר כיון שיועד שהנודר מתחרט דהתרת חכם הרי היא כהפרת בעל ותניא בסוף קדושין דף פא: אישה הפרם וה' יסלח לה במה הכתוב מדבר באשה שנדרה בניזיר ושמע בעלה והיפר לה והיא לא ידעה וכו' ולא מצינו חלוק בין הפרת בעל להתרת חכם אלא בלשון".

וכל זה אפילו אם המבקש לא נמצא פה כי הוא חולה - לא מועיל התרה על ידי שליח כנ"ל.

ואע"פ שאין אפשרות להתיר על ידי שליח. מביא הרמ"א שאפשר על ידי מתורגמן. כששניהם המבקש והמתורגמן נמצאים ליד המתירין.

התרה לאשה בשליחות

בגמרא מובא שאשתו של רבינא נדרה נדר. הלך רבינא לרב אשי

היתר אין ללמוד מכאן למי שנדר בחלום שיהא צריך היתרא דהכא היינו טעמא דאיכא למימר שמן השמים נדוהו מה שאין כן בנדר. אלא שראיתי להרשב"א ז"ל בתשובה סי' תרס"ח שמעשה בא לפניו והצריכו היתר עכ"ל. והביאו בשו"ע "הנודר בחלום - אינו כלום וא"צ שאלה". ויש אומרים שצריך התרה בעשרה. "ויש לחוש לדבריהם". ומכאן נלמד מהו ערכו של נדר.

וכתב בא"ח ראה טו: "הנודר או נשבע בחלום - אינו כלום דאין כאן לא פה ולא לב, ויש אומרים דצריך התרה ואדרבא כיון דמן השמים הדירוהו לא סגי בהתרה בשלשה אלא בעי התרה בעשרה בני אדם דידעי למקרי. וצריך לחוש לדבריהם להתיר בעשרה דידעי למקרי. ורק אם לא נמצא לו עשרה אלו בנקל - לא מטרחינן ליה, ויתירו לו בשלשה כשאר נדר. וצריך שיתירו לו בחרטה כאלו נדר בהקץ. ואפילו אם ראה שנדר או נשבע בחלום וראה נמי בחלום שהתירו לו, גם זה צריך שיתירו לו בהקץ. וכן אשה שנדרה בחלום - צריכה התרה בעשרה כמו האיש, ואין הבעל יכול להפר לה. אפילו נדרים ששיכים אליו אפילו שהוא נדר מהנדרים דמהני בה הפרה, אלא צריכה התרה בעשרה. ואפילו אם אדם אחר ראה בחלום על איש או על האשה שנדרו או נשבעו בחלום - צריכין התרה בעשרה כאלו הם ראו בחלום על עצמן וכמ"ש בתשב"ץ ח"ב סי' קס"ח וכן הביא בספר ידות נדרים מהשאלות יע"ש".

שימו לב! אם אדם יחלום הלילה על נדרים או חרמות - אין בכך כלום. כיון שחושב על זה בגלל השיעור ששמע ואינו נדר משמים.

חזר מהנדר תוך כדי דיבור

אם מישהו מכר חפץ לחברו - לא יכול המוכר לחזור בו תוך כדי דיבור מהמכירה כיון שהיא כבר חלה. וכן מי שקידש אשה ואמר "הרי את מקודשת לי, ואני מתחרט" לא מועילה חרטה נדרים דף ז' ועיין לר"ן שם. אבל בנדר "תוך כדי דיבור" דהיינו תוך כדי אמירת "שלום עליך רבי" - יכול לחזור בו, אפילו אומר בלחש ובלבד שיוציא בשפתיו עיין שו"ע סי' ר"י סעיף ג' ובא"ח שם אות ט"ז.

המתירים

ומי יכול להתיר? שלשה אנשים. לא צריכים כאלו שכבר למדו הכל ולא כאלו שאין להם שום הבנה בתורה אלא כאלו שאם תסביר להם יבינו. אבל אם תסביר לא יבינו - אינם יכולים להתיר נדרים. ויכולים להתיר אב ובן בתוך השלושה. ויכולים גם להתיר בלילה אם צריך. ואפילו בשבת וחג לצורך השבת וחג ועיין לבא"ח שם אות כ"ד כו'.

פירוט הנדר

ולפני ההתרה צריך המבקש לפרט מה היה הנדר לפני המתירים. ומעשה היה בזמן הרב הב"י בצפת שהיו אנשים שטופים במשחקי קלפים. וכדי למנוע אותם מכך עשו להם נדר שלא ישחקו קלפים. אותם אנשים שהסכימו בתחילה חיפשו דרכים להשתחרר מהנדר והיו באים לפני חכם שיתיר להם כל נדר כדרך שעושים בערב ראש השנה. אבל כל חכם ביקש לידע קודם מהו הנדר וכששמע שמדובר על משחקי קלפים כמובן לא התיר להם.

ומעשה היה באחד שקילקל והרב גער בו ברבים. אותו אדם כעס ביותר והחליט לבזות את הרב ברבים. בא לביתו וסיפר לאשתו את תוכניתו. אשתו נבהלה מאוד מהענין שמא יפגע הבעל ממעשה נורא זה והשביעה אותו שלא יעשה את מחשבתו הרעה. אותו אדם נשבע, אך כעסו היה הולך וגדל והחליט לעשות התרה על שבועתו. הלך לאותו חכם וביקש התרה על השבועה. הושיב הרב שלשה אנשים

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

שופטים - תשנ"ח - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

לאכול. ואעפ"כ טוב לאכול ממנו בשבת. וכן מי שחשב שצריך לשתות מים אחרי הקידוש, ונהג כך כמה פעמים וחשב שזו מצוה ואמרו לו שאין בכך כלום - אינו צריך התרה. אבל אם רגיל למזוג היין במים - הרי זה מנהג טוב ואם רוצה להפסיק המנהג - צריך התרה. עין שו"ע ריד ובא"ח סע יז.

תקיעת כף

אם אדם "נשבע בכותל המערבי". או אומר "הרימותי ידי לשמים" - הרי זה שבועה כמו "הרימותי ידי לאל עליון עושה שמים וארץ". אבל מי שאמר "אני מבטיח לך" ותקע כף. וכן אם קבעו לקנות בית ואין עו"ד לעשות בניהם חוזה ותקעו כף. אין בזה שבועה אבל חייב לקיים ההסכם מדין הסכם.

וכשכותבים כתובה מחייבים את החתן בתקיעת כף שלא ישא אשה אחרת ושאר התחייבויות הכתובה - הרי היא שבועה. אבל התוקע כף לאשה שישאנה - אינה שבועה.

ולכן הנותן תקיעת כף חברו שיבוא ואינו יכול - יכול חברו למחול לו. ואם לא מחל - חייב לקיים. עין שו"ע רלט ס"ע ב ובא"ח ראה לג

שאלות מאזינים

תשובות לשואלים

א. ב"ביקור חולים" יש שתי מצוות. אחת זה עזרה מעשית - לנקות החדר וכד'. והשניה לעודד את החולה. ויאמר לחולה: "הקב"ה ישלח לך רפואה שלמה". ואפילו גדול יבקר את הקטן כמו שה' ביקר את אברהם.

וצריך להזהר לא לבקר בחדרי נשים בלי להודיע על ביקורו. כי אז מבקר את אשתו או את אימו ועושה צער לאחרים שאינם שומרים שם על צניעות.

וכן אם בא לבקר את אשתו היולדת ורואה אשה לידה שלא מבקרים אותה - יאחל לה רפואה שלמה. וכן להבדיל אם רואה לא יהודי - יאחל לו רפואה שלמה. אלא אם כן מחבל.

כהן שרוצה לבקר בבית חולים ומסופק אם יש שם טומאה - אם לצורך רפואי יכול להכנס. ואם לבקר אחרים - יברר עם רב בית החולים.

ב. לבקר בחו"ל זה אסור וקראנו בהפטרה של ט"ב "בושנו כי עזבנו ארץ" - אבל לבקר את הוריו או לרפואה או ללמד תורה או להביא אנשים לארץ. - מותר. טיול סתם אסור אבל אם יוצאים מהעבודה לטיול ואם לא יצא אתם - יפסיד, יכול לצאת ושם ינצל לספר על מעלת ארץ.

לסיני או לאילת מותר לטייל כי כל מקום שרגלי ישראל דרכה - לנו הוא.

ג. שערים חשמלים בבית מלון וכד' - אסור לעבור בהם בשבת, ויחפש שער צדדי. אבל לא יחכה עד שיעבור מישוהו אחר, כיון שאסור להנות מעבירה של יהודי אחר.

וכשיש שערי מתכת לגילוי חפצים חשודים - צריך להוציא כל חפץ מכיסיו לפני המעבר שלא יצפץ המכשיר. ויזכר לטוב המקובל האלוקי, רב הכותל, הרב גץ זצ"ל שטיפל בענין השערים החשמליים של הכותל המערבי שלא יהיה שם חילול שבת.

ואמר לו שרק אם השלושה מכונסים. ולא שהוא יכנס ואע"פ שבסי' רכח סעיף ט"ז פסק השו"ע "צריך הנודר לבא לפני המתירין כשיתירו לו ואינו עושה שליח לשאול על נדרו" ואילו בסי' רל"ד סעיף י"ו פסק מר"ן "הבעל נעשה שליח להשאיל על נדרי אשתו ובלבד שמצא שלושה מקובצים אבל הוא לא יקבצם".

וכל זה מועיל רק "אם מכנפי" שפיר דמי". אם נמצאים המתירים יחד - רק אז יכול להיות הבעל להיות שליח לאשתו. אבל לאסוף את המתירים שיתירו - אסור. ולכן אם יש התרה בערב ראש השנה - יכולה אשתו לומר לו תבקש שיתירו לי. ובמקרה זה לא יכול הבעל לבקש מהם שיתכנסו. ולכן אם אשה נדרה ובקשה מבעלה שיהיה שליח ורואה הבעל שלשה רבנים יושבים, יכול לבקש מהם "התרה" אבל אם היו עומדים - לא יכול לבקש מהם שישבו. עין שו"ע הנ"ל וצריך לזכור שהרוצה שהתרה תועיל לאשתו בערב ראש השנה וכיפור צריך לומר קודם לאשתו על כך, ותגיד לו אשתו "תהיה שליח עבורי לבקש התרת נדריים כמו שכתוב בסידור".

מנהגי מצוה

מי שנהג מנהג מצוה - דבר טוב ונהג כך פעמיים או שלוש, כגון שלא שותה כלום מחוץ לסוכה אע"פ שדבר זה מותר - אם נהג כך פעמים או שלוש - הרי זה כנדר וחייב לשתות רק בסוכה. ואם רוצה לשתות מחוץ לסוכה - צריך התרה. וכן אשה שלא חייבת לשמוע קול שופר כך דינה ולכן אם נרוצה לשמוע קול שופר תאמר בפעם הראשונה "אני נוהגת מנהג זה בלי נדר" כדי שאם פעם לא תבוא, לא תצטרך התרת נדרים. שו"ע יו"ד ריד ועין בא"ח שם אות י"ז

אבל מי שרגילה לשמוע שופר ופעם אחת לא יכולה - אינה צריכה התרה. רק אם חושבת לבטל מנהגה - צריכה התרה.

ולכן אשה האוכלת בסוכה מקיימת מצווה כמו כל "מי שאינו מצווה ועושה". אמנם כל פעם שאוכלת אין זה כנדר כיון שאולי אוכלת בסוכה כדי לאכול עם בעלה. אבל אם פעם אחת אמרה שעושה זאת בגלל מצוה ורוצה לנהוג כך תמיד ואפילו במחשבה או שעשה פעמים וחשבה לשם מצוה הוי כנדר.

וכן מי שקם שלוש פעמים לסליחות - שעיקרם לפני הנץ החמה ואח"כ רוצה לקום אחרי הנץ, אם כשבא פעם ראשונה חשב בלי נדר - לא צריך התרה. ואם לא חשב הרי זה כנדר. וכן מי שרגיל בשיעורי תורה ולא בא, חייב לפרוע חובו וללמוד בביתו מה שלמדו בשיעור. ולכן ירגיל לומר "בלי נדר". וכן הדין ברגיל בתעניות לתשובה, או במצה שמורה או לכל דבר חסידות ומעלה טובה.

ולעיל ראינו שיש מקרים שלא מועיל לומר "בלי נדר" וצריך לאומרו לפני ההתחייבות כך גם פה לא יאמר "אני מקבל על עצמי לקום לסליחות - בלי נדר" אלא יאמר "בלי נדר - אני מקבל על עצמי לקום לסליחות".

וכן אם אבותיו נהגו איזה ענין טוב בגלל גדר וסייג כגון לא לאכול קטניות בפסח וכד' - לא יכול להתיר הנדר הזה אלא במקרים מיוחדים.

נדרי טעות

וכל זה רק במנהג שיש בו מצוה אבל מנהג או מחשבה שאין להם משמעות - אין בכך כלום. ולכן הרוצה לעשות קידוש על יין טוב - יאמר "בלי נדר" כי זו מצוה. שהמברך צריך לברך על המשבח ולא על הפשוט. ואם רצה לברך על הטוב - לא יכול לחזור בו אלא אם בלי נדר. אמנם אם אין הבדל בין שתי החלות - וחשב על אחת יכול לברך על השניה.

וכן מי שאמר לאכול פרי מסויים בשבת ואחר כך לא רצה. לא חייב

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

